

11 car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://arieja.ieo-opm.com/>

AGENDA

Emissions de ràdio

Cada jorn a 12h32 e 18h52 - *De còr e d'òc* sus Radio Transparença 93.7 FM

Cada dimars, de 19h00 a 20h00 - *Era votz dera montanha*, sus Radio Couserans 94.7 FM

Corses e Talhièrs

Le diluns de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan debutants.

Le dimars de 14h00 a 15h30 a Sent Joan del Falgar (Ostal de las associacions) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimars de 17h00 a 19h00 a Foish (Le Léo) - Cors d'occitan totes nivèls.

Le dimèrcres de 15h30 a 17h30 al Fossat (sala multimèdia/Versalhas) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimèrcres de 17h00 a 18h30 a Sent Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan debutants.

Le dimèrcres de 18h30 a 20h00 a Sent Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 14h00 a 16h00 a L'Avelhanet (Sala multiespòrts) - Cors d'occitan totes nivèls.

Contacte : 05.81.06.03.88

08 e 22/11/2023 a 19h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de convèrsa animat pel Cercle occitan Prosper Estieu de Pàmias.

14 e 28/11/2023 a 18h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de cant amb Pascala Respaud.

Animacions

03 e 04/11/2023 a Sent Guironç (Pargue d'exposicions) - Nuits du Trad' 2023 organizat pels Birossans en collaboracion amb Art'Cade. Contacte : lesbiroussans@gmail.com o info@art-cade.com

10/11/2023 a 18h00 a Massat (sala de las fèstas) - Presentacion del disc de cants massadèls « E que cantam ! E que cantam ! » amb qualques tròces interpretats en dirècte.

17/11/2023 a 18h00 a Sant Amador (sala del cafè) - Conferéncia d'Alan Roch sul rugbí a XIII. Organizat pel Cercle occitan Prosper Estieu de Pàmias. Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

24 e 25/11/2023 a Pàmias (sala Fernan) - Festenal occitan (veire pagina 2).

09/12/2023 a 10h00 a Pàmias (Mediatèca) - "P'tit dej' littéraire" amb Sèrgi Carles, presentacion del sieu libre *Istòria d'un salvatjòt - Je suis cet enfant*. Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

LO MOT DEL PRESIDENT

DEL CERCLE OCCITAN PROSPER ESTIEU

Novembre es arribat amb sos crisantèm, sas fuèlhas mòrtas, sas primièras freduras e... son Festenal occitan de Pàmias. Aquesta annada, serà lo quinzen que vos presentam. E lo programa (vèire p. 2) vos deuriá accontentar amb qualques moments fòrts coma la pèça de teatre del divendres, la *cantada* e lo repais seguit del bal del dissabte. Avèm pas doblidat que 2023 es l'annada de la copa del mond de rugbí a quinze ; avèm donc causit de metre en valor los espòrts tradicionals regionals (petanca, ajustas, corsas taurinas...) per una mòstra aprestada pel CIRDÒC e una conferéncia a Sant Amador.

Plan segur, vos i esperam. Sens la vòstra preséncia, lo Festenal seriá un fracàs e auriá pas de rason d'existir. Es donc una crida a nos mobilizar que vòli lançar. Participar es, per jo, un acte militant. S'i veniatz pas, qui vendriá ? Ja, escriviái aquò en 2022 !

Lo 13 d'octobre passat, l'Espaci occitan recebèt, dins l'encastre dels *Divendres*, lo grand, l'immens poèta Gerard Zuchetto, especialista dels trobadors, vengut especialament per nosaus d'Aude. Foguèrem tretze, levat Camilha e Elena, a nos èstre desplaçats per l'ausir e lo rescontrar. Tretze solament ! Una misèria ! Una vergonha ! Ac sabi plan, podèm trapar mila rasons per nos desplaçar pas. Mas, dire que volèm salvar l'occitan e desdenhar çò qu'es prepausat, me sembla contradictòri e descoratja los organizators.

Alavetz, sabètz çò que vos cal far : venir nombroses al Festenal de Pàmias.

Al plaser de vos rescontrar lèu.

Daniel Pédoussat

15/12/2023 a Leran (sala polivalenta) – Serada contes e musica en occitan organizada per l'Amicale des Lèranais e lo Cercle occitan del País d'Olmés e de Mirapeish.

« Per seguir tota l'actualitat culturala occitana : <https://arieja.ieo-opm.com/agenda/> »

Festenal 2023

Programa

Divendres 17 de novembre (St Amador - Sala del cafè)

- 18h00 : conferéncia d'Alan Roch sul Rugbí a XIII.

Divendres 24 de novembre (Sala Fernan) - 20h30 : Pèça de teatre en occitan « Transicion a Trauca-Pairòls » amb **Les Galejaires**. Sostitolada en francés.

Dissabte 25 de novembre (Sala Fernan)
14h15 : Talhièr de danças (borrèias d'Arièja) amb **Revelhet**

17h00 : Espectacle de contes en musica amb **Revelhet**

18h30 : Cantada dubèrta a totes (talhièr de cant, Calandreta, public...)

seguida d'un aperitiu

19h30 : Repais (menar les cobèrts)

21h00 : Bal amb **Les Irèrges e Tribal**

Novembre (Mediatèca de St Amador) : del 8 al 24 de novembre : mòstra « Mai lèu, mai naut, mai fòrt » les espòrts tradicionals del Miègjorn, un espectacle viu. Realizada pel CIRDOC de Besièrs.

Beguda, pescalhons...

Tarifas

Teatre: normal : 8€ -12 ans : a gratis

Espectacle de contes : al capèl

Bal : normal : 8€ -12 ans : a gratis

Mòstra : a gratis

Talhièr de danças : a gratis

Repais + bal : normal : 18€ -12 ans : 5€

Conferéncia : al capèl

Entresenhas e reservacions : Espaci occitan - 05 81 06 03 88 - ostaloc09@orange.fr

La cronica de Claudina Solhà

Una bona fèira...

Ipolita de Caròl que decidèc aqueste dimenge d'anar le lendeman a la fèira a Sent Gironç. Que metèc le revelh a 4 oras. E que's levèc altanlèu que piquèc. Que i avia tant de causas a fèr abans de partir ! Après un bon dejunar, que comencèc per anar apalhar las vacas e muèlher-las. Ja trobèren que le patron qu'èra chiu en avança, mes rai. E que fic un pauc de teleta al vedèl de la Marquisa que l'anava seguir...

Un còp portada la lèt a casa, siès oras. L'òme que's cambièc e que partic. En passant, que's prenguèc a la bòrda un baston, e la bèstia qu'avia decidat de vèner al cap d'un cordet. Quand s'encaminèren devèrs Massat, le dia que començava a pena de puntejar. Traquet traquet, perque le vedèl que non avançava cap plan (e que's prenia de cent en quaranta quälque còp de bròc per las pèrnas), qu'arribèren a la biela vèrs las 7 h 30.

Aquí, le car d'Auriac qu'esperava les clients. Le caufur, un òme plan brave, pançut e desalendat, que carguèc la bèstia dedens la remòrca, de còsta tres anhèls e una vaca nera que comencèc per dar un còp de còrna a l'intrús.

L'autobús, gaireben plen, que se n'anèc vèrs Sent Gironç, arrestant-se andà cargar gents e, de còps, animals, a Lirbat, Bièrt, pont de Palès, Castèth d'Aleu, Quercabanac, Lacort, Eishelh... Dedens le car, las gents que's coneishian, e que s'i charrava en *patoès*. Ipolita que s'èra installat de còsta Maria del Taishon, que's fasia seguir una caisha de poralha amb las patas estacadas, çò que non les i agradava plan.

A fôrça, b'arribèren a la capitala. Prumèra pausa del car, al feiral, ont la remòrca se vuedèc de tot le bestiar, acompanhat de sos proprietaris. Les autis, pueish, que devalèren a la plaça dels Capòts, d'ont cadà un s'encaminèc vèrs sas obligacions.

Ipolita e'l sèu vedèl que prenguèren plaça dedens un compartiment. Aquí que vesiatz animals de totas categorias, qu'anavan del buèu le mès gròs als anhelons e crabòts, espantadis de's trobar dedens aquel mond inconegut. E gents, non'n parlar. A partir de 9 oras, las transaccions que n'anèren bon trèn entram paisans e maquinhons. Enfin, après aver mercandajat un pauc, Ipolita e le boishèr de Lòrp que cagèren d'acòrd aish ús un prètz, a pus près le del cors del dia, e le vedèl que's trobèc agrementat d'un còp de cisèu aish ús la 'squia, provant qu'èra ja venut. Andà passar'l temps, le noste òme que prenguèc lengue damb les sèvis vesins, vengudis de totas las valèas, e que charrèren del bestiar, del cors de la carn, del temps, del trebalh dels camps, e atal... **(Fin de la primièra partida)**

Istòria del temps passat d'Alan Vidal

La Foleta del Berton

En aprofitant de las frescas ombretas dels maitins d'estiu o en asclant le glaç cruissent dels chaucasses o breçats pel brusiment de la ramada o en trepejant las fuèlhas mòrtas de la martronada o eissordats per l'autan o en gravant pesegadas dins la nèu espessa o banhats de bavuna... cada jorn le Berton e sa gossa la Foleta se passejavan le long de l'Èrç.

La gossa, una farona embastardida de bastards ja embastardits, eiritèc d'una genetica que ne fasquèc una bèstia mès dispausada a manhaguejar qu'a gardar le bestiar. A solide qu'en l'adoptant le Berton la salvèc d'un cartocha mortala, que li auriá pas estalviada son mèstre, un pastre que quequejava dins sa seleccion dels gosses.

Le Berton el piquèt sa vida de mila mestièrs per acabar coma bracièr d'un pichon maçon del vilatge. Se maridèc jove amb la Zelià e agèron dos mainatges, l'ainat qu'alavetz fenhentejava a la vila e una filha plan mès jove que semblava plan mès al vesin qu'a el. Per tant estequida que ne fusquèsse la pension, la retirada le solacèc. Cèrtas òc que s'anujava mas aquò rai, son còs esquiçat demandava repaus.

Qu'una escasuda fusquèc l'encontra dels dos èstres ! Tre aquel jorn l'òme e la bèstia visquèron amassa, a la tardor de lor vida, una simbiòsi salutària pels dos. La gossa aviá dreit a totis les esgards de son mèstre e en contra partida ela li ofrissiá la gratitud, l'afeccion e la preséncia que li manquèron e que li mancavan totjorn autant.

De peur que la Zelià repoteguèsse, tant li arracava de fèr le recapte, la Foleta deviá pas dintrar a l'ostal. Tanben le Berton viviá sa jornada defòra, sietat sul banquet de davant la pòrta o a l'ombra del figuier, aqueferat a ortejar, a l'abric dins la granja... e sustot a se passejar le long de l'Èrç.

Mès tot polit temps chic a chic s'espassa, la vielhessa alassa tant las bètias coma les òmes. La gossa teniá al mens sos quinze ans qu'un jorn le mèstre, sens gemir ni plorar, se morisquèc. Le medecin sapièc pas dire de qué, benlèu del sadol de viure, de l'enveja de partir, de la peur que la gossa se morisquèsse abans el...

L'enterrèron al pè d'un genibre dins un canton escartat del cementèri. La gossa orfanèla ne patissiá, rondinejava a l'entorn de l'ostal, se remisava dins la granja per i amagar sos uèlhs amortats, sas aurelhas acaptadas, son pel triste... Acabadas las passejadas le long de l'Èrç, les jaupadisses al factor, las lepadas, les potons e autras manhagas al mèstre... Le pan trempat al chuc de la sopa, las codenas de la ventresca, les òsses del confit... demoravan dins la nauca. Èra de bon véser que la gossa se daissava morir e al cap d'una setmana la Zelià la vegèc pas mès.

Qualques jorns passèron. Una pichona flaira de caraunha trebolava la patz del cementèri tament que pensèron a una tomba mal tampada. A fèita fin le mèra e le *cròca-mòrt* venguèron constatar, trobèron un gos mòrt, estirat e mièg amagat jol genibre del Berton. Èra plan la Foleta !

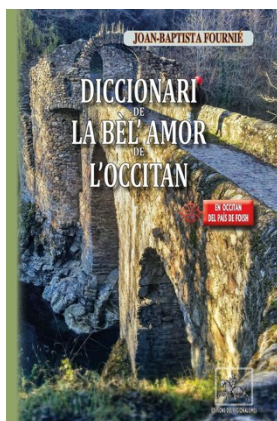
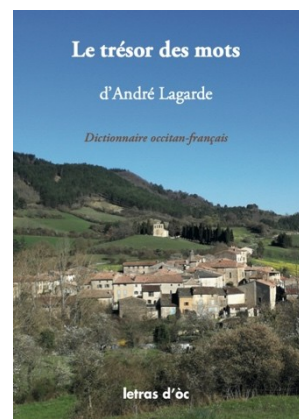
Tanlèu amb la benediccion de la comuna, la Zelià, le garda campèstre e qualques vesins, enterrèron d'amagat la Foleta còsta le Berton. Atal òme e bèstia se vesinarián per l'eternitat e benlèu se tornarián passejar amassa le long de l'Èrç.

Aquelas montanhetas que mòstran la lenga...

De Rivèlh en Quercòrb a Massat, en Massadèl, en tot passar per Amplanh en Savartés, son mens de 75 km d'èst en oèst, païses de vals e de piemonts, plaçats entre 400 e 650 mètres d'altitud: una proximitat geografica, umana e tanplan lingüística. Aquí son tres vilatges que l'actualitat de la nòstra lenga met al lum, per un disc e dos libres que, totis, fan onor a l'occitan e que nos meten al còr de la lenga.

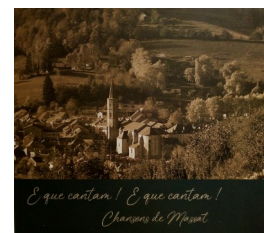
Totis coneguèm Andrieu Lagarda que, en 1991, publiquèt le sieu tresaur, *Le trésor des mots d'un village occitan. Dictionnaire du parler de Rivel (Aude)*. Nescut en 1925 a Bèlhestar, a unis pauquis quilomètres, Andrieu Lagarda s'es passat la vida tota a fèr conèguer l'occitan, l'illustrar e le transmetre. Son òbra, immensa, servisquèc a generacions d'escolans, estudiants, ensenhaires, lectors de totas menas. Aquesta tardor de 2023, las edicions Letras d'Òc tornan editar, dins un volum solet aumentat, le tresaur dels mots de Rivèlh, temps a publicat en dos volums. Les que coneguen aqueste trabalh saben ben que, amb el, cabussam dins l'èime de la lenga, le sieu chuc e muc, un potz de riquesa sense fons mas que druèp, a cada instant, un paísatge nòu.

Cap a l'èst, a Amplanh, pròche de Tarascon, i nesquèc un autre autor, vengut mès tard a l'escritura en occitan mas qu'i popèc la lenga tanlèu nèisher. Joan Baptista Fournié fusquèc, prumièr, publicat per l'IEO d'Arièja trenta ans a, e, dempuèi quita pas d'escriure dins una lenga saborosa que sap manejar umor e ironia amb la prigondor de çò dit. Ongan, nos embelina amb un *Diccionari de la bèl'Amor de l'occitan*. La lenga, Joan Baptista Fournié se'n servís, la fa viure, la fa virar, la fa rajar, la trabalha, a partir de mots, espondits o mens espondits, que nos explica la relacion que, el, a amb elis. E ac fa d'un biaish que cabussam, un autre còp, al còr d'una lenga que giscla de tota la vida que pòrta e nos pòrta, un pauc coma ac sauriá fèr un (bon) contaire. Le nos cal mercejar de nos aver ofèrt un tal *diccionari* d'amor als mots de la lenga, d'amor a la lenga. I podèm posar sens relambi que, totjorn, i descurbirem quicòm.

D'Amplanh, le còl de Pòrt nos mena a la val de Massat vesina, le país de las trucassadas mès conegudas jol nom de *Les caulets*, les que quand son geladis se dèishan anar, sabètz. Un estatjant i teniá un vièlh document qu'i caben tèxtes de cançons localas amb la musica, reculhidis per un regent en 1887. E venguèc la bona idèa a unis sòcis del cercle occitan IEO de Coserans d'i voler tornar vida en las cantar e las enregistrar. E s'i metèguen, un dotzenat amb una cap de còr, e las trabalhèguen e, ara, n'es nescut un disc (*E que cantam, e que cantam*) que nos las sòrt del desbrembièr ont aurián poscut demorar e acabar per desaparèisher. Un tal trabalh es de saludar, per mès d'una rason. De saludar e d'escotar!

Dins cada parçan d'Occitània, iniciativas atal n'i a, cada parçan a autors, cantaires, gropes, còlhas de teatre que participan activament a fèr viure la nòstra lenga. Les tres cases que ne parlam ac illustran dins l'actualitat. Mas, pas luènh, ne cal citar unis quantis autris coma *Festen'Òc* a Saurat, Alan Vidal a l'Esparron, dins le país d'Andrieu Lagarda, que, cada an, escriu una pèça de teatre novèla, jogada puèi pels *Galejaires*, la tropa de l'IEO d'Arièja e ten sa cadena *Youtube*. A L'avelhanet, *Macarèl* que s'i es installat, a Montsegur, le grop *Fontanet* e, a Brosenac, en país de Seron, le *Revelhet* de Pascala Respaud. E encara, pas luènh, Robèrt Dupont, a las Bòrdas d'Arisa, que l'IEO d'Arièja ne publiquèc un roman sieu, fa pas gaire...

Aquel trocèt de tèrras dels Prepirenèus occitans orientals e le sieu entorn es un vertadièr fogal d'iniciativas que s'ameritan d'èsser conegudas per tot le país nòstre, que mòstran que la nòstra lenga, de cada lòc estant, a encara plan de causas a dire e que, coma cantavan les Peiraguda a la fin de las annadas 1970, "La barrarem pas, jamai, lo temps es vengut de cantar, lo temps es vengut de cridar, la barrarem pas!".

Patrici Pojada

A. Lagarde, *Le trésor des mots*; J. B. Fournié, *Diccionari de la bèl'Amor de l'occitan*; *E que cantam, e que cantam*: se pòden crompar a l'Espaci occitan, a Pàmias, o comandar a ieo09@orange.fr.